

ANALÝZA

5. 12. 2022

Vývoj českého trhu práce – 3. čtvrtletí 2022

Ve 3. čtvrtletí 2022 zůstal trh práce napjatý. Průměrná mzda se meziročně nominálně zvýšila o 6,1 %, avšak v důsledku silného růstu cen reálně klesla o 9,8 %. Ekonomická aktivita zasažena nebyla, míra zaměstnanosti stoupla o 1,1 p.b. a míra nezaměstnanosti klesla o 0,5 p.b., vyčerpával se i rezervoár neaktivních, ale ochotných pracovat.

Zaměstnanost, nezaměstnanost a ekonomická neaktivita

Výsledky Výběrového šetření pracovních sil (VŠPS) přinesly pro 3. čtvrtletí 2022 meziroční nárůst míry zaměstnanosti (ve věkové skupině 15–64 let) o 1,1 p.b. na 75,9 %. Ženy mírně doháněly rozdíl, u mužů vzrostla míra zaměstnanosti o 0,8 p. b. na 82,3 %, u žen o 1,4 p. b. na 69,1 %.

V meziročním srovnání absolutních čísel je nutné používat odpovídající údaje po uplatnění nových demografických vah po Sčítání 2021. Počet zaměstnaných se meziročně zvýšil o 61,9 tis., tj. o 1,2 % na 5 188,9 tis. Výrazným trendem byl další drobný pokles počtu zaměstnavatelů (o 3,9 tis.), který je v rozporu s nárůstem jak u podnikatelů bez zaměstnanců (pracujících na vlastní účet) o 15,8 tis., tak především u zaměstnanců (o 44,8 tis.).

V odvětvovém třídění lze mluvit o stagnaci zaměstnanosti v primárním i sekundárním sektoru. Naopak v terciárním sektoru celková zaměstnanost meziročně stoupla o 58,7 tis., zejména v sekci velkoobchod a maloobchod, opravy motorových vozidel o 23,0 tis.

Celkový počet nezaměstnaných dle VŠPS (definice ILO – osoby aktivně hledající práci) dosáhl hodnoty 117,5 tis. osob, po sezónním očištění čísla ukazují mezičtvrtletní pokles o 8,1 tis. osob., meziročně se nezaměstnanost snížila o 24,4 tis. Míra nezaměstnanosti tak ve věkové skupině 15–64letých klesla na hodnotu 2,3 % (meziročně pokles o 0,5 p. b.). Výrazný zůstává regionální profil, který se však proměnil: nejvyšší míra byla aktuálně v Olomouckém kraji (4,1 %), až potom v Karlovarském (3,8 %) a Moravskoslezském (3,5 %). Nejvíce míra nezaměstnanosti klesla právě v Moravskoslezském kraji (o 1,5 p. b.), pak v Plzeňském (o 1,4 p. b. na 1,8 %) a v Karlovarském (o 1,3 p. b.). Nejnižší míru nezaměstnanosti v rámci Česka měl kraj Středočeský (1,2 %).

Déle než rok bylo bez práce 30,0 tis. nezaměstnaných (tj. jeden ze čtyř), počet dlouhodobě nezaměstnaných se meziročně snížil o 11,1 tis.

Počet osob, které nelze klasifikovat jako nezaměstnané a jsou pokládány za neaktivní, leč uvádějí, že chtějí pracovat, se snížil meziročně o 8,3 tis. na 56,3 tis.

Je nutné připomenout, že VŠPS pokrývá jen osoby bydlící v bytech, nikoli na ubytovnách a podobných kolektivních domácnostech, což negativně ovlivňuje zachycení cizinců, kteří takové způsoby bydlení často využívají.

Evidenční počet zaměstnanců přepočtený na plně zaměstnané

Předběžné údaje podnikové statistiky ČSÚ potvrdily meziroční nárůst v počtu zaměstnanců, který však zpomaloval. Evidenční počet zaměstnanců přepočtených na plně zaměstnané (FTE) se ve 3. čtvrtletí 2022 meziročně zvýšil o 39,9 tis., což byl relativní nárůst o 1,0 %.

Z hlediska jednotlivých odvětví byla situace nejednoznačná. V sedmi sekcích CZ-NACE se počet zaměstnanců meziročně snížil, ubylo v nich 14,0 tis. Ve zbylých dvanácti se zvýšil o 53,9 tis. Jednotlivě šlo o odvětvové relativní přírůstky či úbytky v rozsahu od -3,7 % do 10,3 %.

ANALÝZA

Relativně nejvýznamnější a jediný dvouciferný nárůst (o 10,3 %) najdeme v odvětví činnosti v oblasti nemovitostí, kde přibýlo 4,4 tis. pracovních míst na celkový počet 47,2 tis. Toto odvětví přesto zůstává v počtech čtvrté nejmenší. Druhý největší nárůst byl v ubytování, stravování a pohostinství, kde se počet zaměstnanců zvýšil o 5,6 %, tedy o 5,7 tis. na 108,6 tis.

V absolutních počtech přibýlo nejvíce zaměstnanců v odvětví velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel (o 10,9 tis.), což byl relativní nárůst o 2,2 %. Toto odvětví je početně druhé nejvýznamnější. V informačních a komunikačních činnostech najdeme nárůst o 4,4 %, početně o 5,7 tis. na 135,1 tis. Zaznamenáníhodný byl též nárůst o 6,2 tis. na 173,3 tis. v odvětví profesní, vědecké a technické činnosti, relativně to bylo o 3,7 %. Vysoké nárůsty přetrvaly též ve zdravotní a sociální péči o 8,1 tis. (2,5 %) a ve vzdělávání o 10,5 tis. (3,3 %).

Prekvapivý snad může být zvrat trendu v těžbě a dobývání a nárůst o 0,6 %, což však početně představuje jen 0,1 tis. Toto odvětví klesalo od začátku století setrvale a dlouhodobě, aktuálně zaměstnává pouze 18,3 tis. zaměstnanců, což představuje početně nejmenší sekci CZ-NACE.

V opačném směru byly největší relativní poklesy o 3,7 % hned ve dvou odvětvích. V administrativních a podpůrných činnostech ubylo 6,5 tis. na hodnotu 168,0 tis. Tam spadají agenturní zaměstnanci, tato skupina nejvýrazněji reaguje na ekonomické výkyvy, je tedy dobrým barometrem změn na trhu práce. Druhým odvětvím byly ostatní činnosti, kde se počty snížily o 1,7 tis. na 45,6 tis. Toto odvětví je tak třetí nejmenší.

Pokles o 1,6 %, resp. o 1,5 tis. na 92,5 tis., najdeme v zemědělství, lesnictví a rybářství; o 1,3 % se snížil počet zaměstnanců ve výrobě a rozvodu elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu, což znamená o 0,4 tis. na 33,9 tis., přičemž toto odvětví je početně druhé nejmenší.

K dalšímu poklesu došlo ve veřejné správě a obraně, kde meziročně ubylo 3,2 tis. zaměstnanců, což je úbytek o 1,1 %. O něco slabší byl v peněžnictví a pojišťovnictví (0,6 tis.; 0,8 %); poslední malý pokles najdeme v kulturních, zábavních a rekreačních činnostech (0,1 tis.; 0,1 %).

Největší sekcí zůstal zpracovatelský průmysl, který zaměstnával 1 091,9 tis. zaměstnanců, meziročně jich však přibýlo jen 0,2 tis. (relativně 0,0 %). Tabulka 1 Rychlých informací o průměrných mzdách zahrnuje rovněž oddíly CZ-NACE z této sekce, které jsou největší z hlediska počtu zaměstnanců. V těchto oddílech najdeme pokles počtu zaměstnanců především ve výrobě motorových vozidel (kromě motocyklů), přívěsů a návěsů (4,6 tis.; 2,7 %). Na druhé straně nejvíce posílila výroba elektrických zařízení (1,0 tis.; 1,0 %).

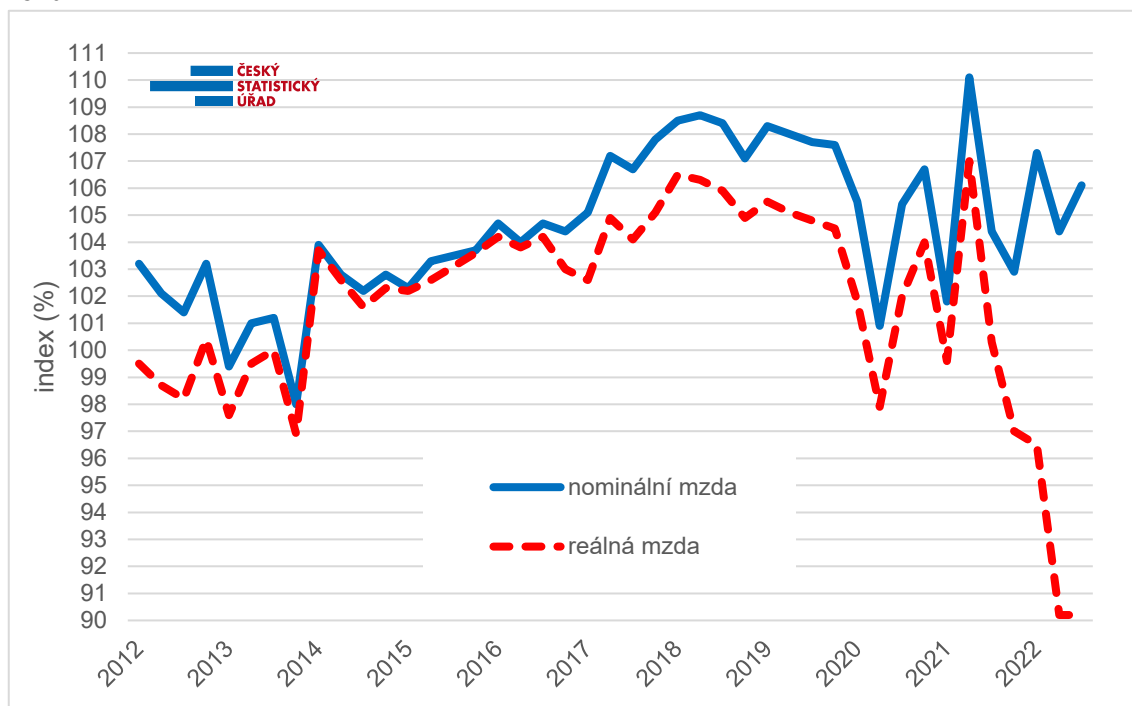
Průměrné měsíční hrubé mzdy

Průměrná mzda (39 858 Kč) za 3. čtvrtletí 2022 vzrostla nominálně ke stejnému období předchozího roku o 2 295 Kč, tedy o 6,1 %. To bylo mírně více, než byl nárůst v 1. pololetí letošního roku. Jde přitom o zprůměrování velmi různorodého vývoje na úrovni jednotlivých oborů, podniků či organizací.

V reálném vyjádření šlo o mzdový pokles o 9,8 %, shodně jako ve 2. čtvrtletí 2022. Zaměstnanci si tedy mohli koupit za průměrnou mzdu o takřka desetinu méně zboží či služeb než před rokem. Reálný mzdový růst se odvíjí od inflace neboli růstu spotřebitelských cen. Ten se v letošním 3. čtvrtletí silně zvýšil až na 17,6 %, což je rekordní hodnota v tomto století. Pro úplnost sumarizujeme, že v 1. čtvrtletí 2022 reálná mzda poklesla o 3,5 %; v roce 2021 se průměrná mzda reálně zvýšila o 1,0 % a v roce 2020 o 1,4 %; tehdy se inflace pohybovala mezi 3–4 procenty.

ANALÝZA

Graf 1: Vývoj nominální a reálné průměrné mzdy, index ke stejnému čtvrtletí předchozího roku

Celkový vývoj nominálních a reálných mezd vidíme v grafu 1, který zachycuje období od roku 2012. Prostor mezi oběma čarami vyjadřuje právě inflaci. Vidíme, že koronavirové období bylo velmi rozbourané především v důsledku dočasného uzavírání ekonomiky (lockdownů) a v poslední době se právě rozevřely nůžky mezi nominálním a reálným vývojem.

Mzdový vývoj byl však různorodý podle odvětví. Reálný pokles průměrných mezd byl u sekci CZ-NACE v rozsahu od 6,4 % do 14,5 %, viz příložený graf 2. U žádné sekce tedy mzdový růst nepřekonal hodnotu nárůstu spotřebitelských cen (17,6 %), takže u nich došlo ke značnému snížení průměrných mezd v reálném vyjádření. Lze proto předpokládat, že až na menší výjimky většině zaměstnanců meziročně poklesla kupní síla výtěžku.

Obecný trend je jednoznačný – nehlouběji se propadaly reálné mzdy v odvětvích s dominancí státu, tedy tam, kde o zvyšování platů rozhodují především vládní opatření. Vůbec největší pokles najdeme ve zdravotní a sociální péči, kde se meziročně snížila reálná průměrná mzda o 14,5 %, ve veřejné správě a obraně klesla o 14,2 % a ve vzdělávání o 13,2 %. Více jak desetiprocentní byl pokles v kulturních, zábavních a rekreačních činnostech (10,7 %) a v zemědělství, lesnictví a rybářství (10,1 %). Mělké poklesy pak najdeme v zbývajících sekcích CZ-NACE.

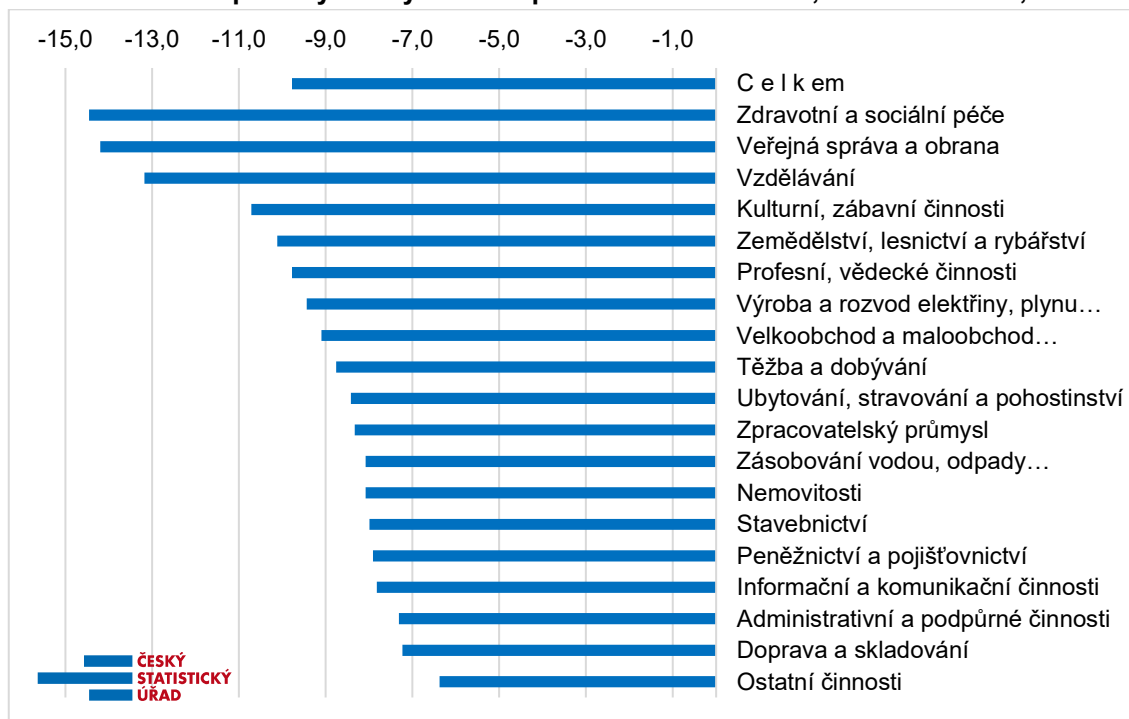
Nejvyšší nominální průměrnou mzdu najdeme v informačních a komunikačních činnostech s úrovní 70 719 Kč. Druhou příčku drží peněžnictví a pojišťovnictví s průměrnou mzdou 63 848 Kč. Třetí příčka pak s odstupem patří odvětví výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu s 54 061 Kč.

Naopak nejnižší úroveň mezd přetrvala v ubytování, stravování a pohostinství (24 350 Kč), to představuje jen zhruba třetinu úrovně v informačních a komunikačních činnostech. Druhá

ANALÝZA

nejnižší průměrná mzda byla – také tradičně – v administrativních a podpůrných činnostech s hodnotou 28 795 Kč.

Graf 2: Meziroční poklesy reálných mezd podle sekce CZ-NACE, 3. čtvrtletí 2022, v %

V obchodě (velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel) dosáhla průměrná mzda na 37 231 Kč, což je o něco nižší než v průmyslových odvětvích (38 645 Kč). V dominantním zpracovatelském průmyslu se průměrná mzda dostala na 38 282 Kč, v těžbě a dobývání mzdy byla 41 612 Kč. Ve stavebnictví najdeme údaj 35 290 Kč a v dopravě a skladování 36 904 Kč. Výrazně pod úroveň celkové průměrné mzdy (39 858 Kč) jsou mzdy v zemědělství, lesnictví a rybníkářství (32 781 Kč) a v ostatních činnostech (30 828 Kč).

Z hlediska statistiky pracovní doby bylo 3. čtvrtletí 2022 charakteristické vyšším počtem odpracovaných hodin ve srovnání se stejným obdobím předchozího roku.

Regionální vývoj

Také krajské výsledky přináší vývoj, který není jednoznačný. Z pohledu počtu zaměstnanců došlo ve 3. čtvrtletí 2022 ve třech krajích k meziročnímu poklesu: o 0,5 % v Ústeckém kraji, o 0,2 % v Moravskoslezském a o 0,1 % ve Zlínském. Na druhé straně velmi výrazně vzrostl počet zaměstnanců v Praze (3,5 %), značné nárůsty zaznamenaly i Středočeský a Plzeňský kraj (shodně 1,2 %). V Jihomoravském kraji vzrostl evidenční počet zaměstnanců o 0,7 %, v Pardubickém o 0,6 % a v Jihočeském o 0,4 %. Ve dvou krajích (Královéhradeckém a Olomouckém) počty stagnovaly.

U vývoje průměrných mezd je rozptýl podstatně menší než v třídění podle odvětví. Také zde platí, že reálná kupní síla se ve všech krajích meziročně propadala, a to v rozmezí od 8,9 % do 10,5 %.

ANALÝZA

Nejlépe vychází ze srovnání Moravskoslezský kraj, kde se reálná mzda snížila právě o 8,9 % díky vyššímu nominálnímu nárůstu průměrné mzdy, který zde jako jediný překonal hranici sedmi procent (7,1 %).

Hlavní město zaznamenalo propad reálné mzdy o 9,7 %, stejně jako kraje Jihomoravský a Liberecký. Ve Zlínském kraj se mzdy reálně snížily o 9,8 % a ve Středočeském kraji o 9,9 %. V Ústeckém a Plzeňském kraji byl pokles o 10,4 %, a o hodnotu 10,5 % se jedná v krajích Karlovarském, Jihočeském, Pardubickém, Královéhradeckém a v kraji Vysočina.

Podle absolutní úrovně výdělků zůstává Praha stále nejbohatším regionem, průměrná mzda tu byla 48 712 Kč. Na druhém místě se udržuje Středočeský kraj s 39 711 Kč. Naopak Karlovarský kraj zůstává nadále regionem s nejnižší mzdovou úrovní, aktuálně jediný pod hranicí 35 tis. (34 995 Kč). S menším odstupem byl následován Pardubickým krajem (35 729 Kč) a Zlínským, kde se průměrná mzda dostala na 35 935 Kč. V Jihomoravském a Moravskoslezském kraji, což jsou vedle Prahy a Středočeského kraje regiony s nejvyšším počtem zaměstnanců, dosáhly průměrné mzdy hodnot 39 274 Kč a 36 588 Kč.

Mediány a decilové rozpětí mezd, třídění podle pohlaví

Rychlá informace za 3. čtvrtletí 2022 obsahuje také údaj o mzdovém mediánu, který je vypočtený z matematického modelu distribuce a ukazuje mzdu prostředního zaměstnance, tedy běžnou mzdovou úroveň; zároveň byly vypočteny také krajní decily. Ve 3. čtvrtletí 2022 se mzdový medián dostal na 34 993 Kč, to je o 2 142 Kč (o 6,5 %) více než ve stejném období předchozího roku.

Mzdová distribuce se ve srovnání s loňským rokem moc nezměnila, desetina zaměstnanců s nejnižšími mzdami pobírala hrubou mzdu pod hranicí 18 301 Kč (dolní decil meziročně vzrostl o 7,2 %), opačná desetina měla naopak mzdy nad hranicí 62 659 Kč (horní decil se zvýšil o 6,2 %). Decilový poměr se meziročně snížil o 0,03 bodu.

Prostřední mzdy mužů byly stále vyšší než u žen, ve 3. čtvrtletí 2022 byla mediánová mzda žen 32 171 Kč (meziročně vzrostla o 5,9 %), zatímco u mužů 37 530 Kč (vzrostla o 7,2 %). Mezera v prostředních výdělcích podle pohlaví tak vzrostla o 1,1 p. b. na 14,3 %.

Zároveň byly mzdy mužů rozprostřené v podstatně větší šíři, zejména oblast vysokých výdělků je výrazněji vyšší než u žen: ženy měly horní decil 55 381 Kč a muži 69 427 Kč, čímž byla mezera u vysokých výdělků 20,2 %. U nízkých výdělků byl naopak rozdíl slabší: ženy měly dolní decil 17 389 Kč, muži pak 19 273 Kč, což představuje mezeru 9,8 %.

Zpracoval: Dalibor Holý

Odbor statistiky trhu práce a rovných příležitostí ČSÚ

Tel.: +420 274 052 694

E-mail: dalibor.holy@czso.cz